

JAK NAJÍT INSPIRACI PRO PSANÍ

Martina Fraňková

TEXT © MARTINA FRAŇKOVÁ, 2026
PRVNÍ VYDÁNÍ

TENTO E-BOOK VYCHÁZÍ Z MÝCH OSOBNÍCH ZKUŠENOSTÍ JAKO AUTORKY
S HLEDÁNÍM INSPIRACE, PSÁNÍM A TVŮRČÍMI BLOKY.

NA CO SE MŮŽETE TĚŠIT?

NEČEKEJTE NA VHODNOU CHVÍLI

VŠIMNOUT SI, ROZEBRAT, PŘETVOŘIT

TRÉNUJTE SVOU PŘEDSTAVIVOST

NEDEJTE STRACHU ŠANCI

AI JAKO SPISOVATEL

ZÁVĚREM

NEČEKEJTE NA VHODNOU CHVÍLI

Nejsem (zatím) úspěšnou spisovatelkou. Neprodala jsem statisíce výtisků a nemám za sebou řadu literárních cen. Mohla bych proto čekat, až budu mít nějaké razítko, opravňující mě mluvit o psaní. Jenže kdo taková razítka rozdává?

Povolanějších lidí je vždycky dost. Zkušenějších, známějších, hlasitějších. Přesto jsem si řekla, že chci, aby byl slyšet i můj hlas. Nikde není napsané, že o tvorbě smí mluvit jen člověk, který je slavný nebo prožil dostatečně skandální život. Tvořit můžeme každý.

Inspiraci nevnímám jako zázračný nápad, který někomu přistane v hlavě a jinému ne. Pro mě je to způsob, jakým se díváme na svět. Stačí si všímat svého okolí. Každý má něco, co je na první dobrou viditelné a může to někoho zaujmout. Když tyhle střípky poskládáte, vytvoříte unikátní příběh, nebo charakteristiku jedné z vašich postav. Vše bude vycházet pouze z vašeho pozorování. Tedy z vašeho vnímání světa. Postupně si tak poskládáte svou mozaiku, která dokonce může sloužit i jako inspirace pro druhé.

Například mé postavy nikdy nejsou stoprocentní kopii někoho jiného. Jsou to právě ty kousky, které jsem vypožadovala a dala dohromady a to z nich dělá ten unikát.

Tento e-book není seznam hotových námětů a nápadů. Je to ukázka, jak to dělám já a jak si můžete jednoduše vypracovat vlastní zásobárnu událostí a charakteristik, které vám následně mohou pomoci při psaní.

Když hledáme námět, často se stává, že přemýšlíme velkolepě, protože chceme za každou cenu zaujmout. Musí tam být něco obrovského, například nehoda, rozchod, stěhování, tajemství. Jenže samotná událost ještě příběh nevytváří. Ten začne ve chvíli, kdy se někdo musí rozhodnout a za svou volbu něco zaplatit. **Vnitřní konflikt s volbou je to, co je uvěřitelné. Emoce jsou uvěřitelné. Život je plný cest, které jsme mohli zvolit jinak.** Mohli jsme na zprávu odpovědět hned, nebo ji úplně smazat. Mohli jsme odejít o něco dříve anebo naopak jsme tam mohli zůstat. Každá taková volba má druhou, neprožitou variantu. A právě tu můžete zpracovat do své fikce.

Víte, jaká rozhodnutí vaše postava udělá? Stojí na nich váš příběh? Jaké jsou následky volby? Proč je pro vaši postavu to rozhodnutí v danou chvíli správné, i když se později ukáže jako chyba? Koho ta volba zasáhne a proč? A co už po tomto rozhodnutí nepůjde vrátit?

Dobrá volba nemusí být dramatická na první pohled. Stačí třeba vybočit ze své každodenní rutiny. Čtenář ještě neví, proč na tom záleží, ale autor by to vědět měl a měl by s tím umět správně pracovat. Po rozuzlení si čtenář řekne: AHA! - a to jako spisovatelé chceme.

Můžete vždy čerpat z vlastního života i ze života lidí kolem sebe. Vezměte cizí rozhodnutí a změňte okolnosti. Můžete si s tím krásně pohrát a právě tyto změny skutečnosti jsou prostorem pro vaši fikci.

VŠIMNOUT SI, ROZEBRAT, PŘETVOŘIT

Zkuste si sami vyzkoušet udělat druhou stranu příběhu, váš paralelní svět. Sebe znáte skvěle. Sepište svou postavu, charakteristiku a životní situaci. No a pak zkuste na základě svého popisu vytvořit vám podobnou postavu, která všechny vlastnosti a charakteristiky má úplně opačné. Co vám vznikne? Fiktivní postava a s tou již můžete pracovat v příběhu.

Nebo si zkuste vzpomenout, o čem jste se naposledy rozhodli. Jaké byly jiné možnosti? Jaké byly dopady těch možností? A která z těchto alternativních rozhodnutí vyvolala ve vás nejsilnější emoci? Tak právě tam může začít váš další příběh.

Pozorování okolí je začátek. Přetvoření je autorská práce. Na procházce, v kavárně nebo ve frontě můžete vnímat, jak se k sobě lidé chovají. Mladý pár se ještě zamilovaně drží za ruce a žena svému partnerovi upraví límec. Vidíte probíhající rozhovor, kde jeden z aktérů neustále odbíhá zrakem jinam. Zkuste si popsat tyto situace tak, jako byste je barvitě chtěli převyprávět někomu blízkému. Jaké bylo okolí, co bylo nejvíc charakteristické na postavách a jak se chovali. Co z toho chování můžete usoudit? Nepopisujte emoci, že byli třeba nervózní, ale ukažte nám to ve svém vyprávění právě tím, jak neustále odbíhal zrakem ke dveřím. Proč to dělal? Chtěl už jít nebo čekal, že někdo přijde? Vyvolejte v čtenářích zvědavost.

A tak si všimněte, rozeberte danou situaci a přetvořte ji.

U všímání tedy zachyťte konkrétní detail bez vysvětlování. Ne "byla nervózní", ale "pokaždé, když někdo otevřel dveře, zmlkla".

U rozebírání se ptejte, co všechno takové chování mohlo znamenat. Čeká na někoho? Bojí se, že ji někdo uvidí? Chce odejít, ale nemá odvahy?

Přetvoření vám dává možnost vybrat jinou cestu, která vám připadá nejpravděpodobnější. Přidejte třeba nový věk postavy, změňte prostředí, vztah a konflikt. Detail zážitku zůstane, ale osoba, která vás inspirovala již bude úplně jiná.

Důležité je si uvědomit, že pozorování není povolení zveřejňovat cizí soukromí. **Čím citlivější skutečná zkušenost je, tím důkladněji ji proměňte.** Měňte nejen jména, ale i souvislosti, důvody, výsledek a význam. Pokud by se konkrétní člověk v postavě snadno poznal, nejspíš jste zatím nepřetvořili dost.

Kdybych vám měla doporučit cvičení, tak zkuste v jeden den posbírat třeba pět střípků, ze kterých vytvoříte novou postavu příběhu. Má specifickou gestikulaci? Mluví jinak? Co může tajit? Má za sebou nějakou důležitou volbu? A co taková vlastnost, která může být nejen předností, ale i problémem? Spojte to do jedné postavy a napište scénu, v níž se vlastnost projeví bez přímého pojmenování.

TRÉNUJTE SVOU PŘEDSTAVIVOST

Představivost pracuje i tehdy, když zrovna nepíšeme. Často jsem usínala s nějakým příběhem v hlavě. Než jsem skutečně usnula, vracela jsem se k němu a pilovala ho. Další večer jsem přidala nový detail a opravila reakci postavy, nebo si scénu přehrála jinak. Příběh byl den ode dne přesnější a živější. Možná z něj dokonce jednou udělám knihu.

Podobně u mě funguje sprcha, cesta autem a uklízení. Hlava nemusí okamžitě vyrábět hotové věty hodné ocenění. Ale bude si zkoušet možnosti. Bude stavět takovou kostru. V představě si dovolíme vrátit scénu na začátek, vyměnit zvolenou reakci a můžeme sledovat, co se změní.

Tomuto způsobu snění nemusíte dávat vznešený název. A zároveň cokoliv co v hlavě vytvoříte a nedopadne to dobře, se nepočítá jako chyba. A pokud vámi vytvořený příběh stojí za to, aby se zachytil, sepiště ho. Klidně jen povrchově a bodově. Místo, volba, emoce, nebo ta skvělá věta, která rozhýbe váš děj.

Může se vám stát, že příběh, který je dokonalý v hlavě, tak nemusí fungovat na papíře. V představě doplňujeme význam automaticky. Čtenář ale nevidí to, co jsme mu nenapsali a tak nezapomeňte hlídat proč se děje co se děje, aby to pochopili i čtenáři.

Zkuste si takto jeden týden před usínáním nebo ve sprše pilovat nějakou scénu. Sepiště si začátek scény a na konci týdne sepiště tu vylepšenou a promyšlenou verzi. V čem se liší? A co je v té scéně tak silné, že to udrží vaši pozornost? Co vás na tom nápadu přitahuje nebo bolí? K čemu bude postava donucena se rozhodnout? Co může ztratit, i když se rozhodne správně? Jaké jsou důvody toho rozhodnutí? Jaké je to tajemství? A co na konci příběhu nebude možné vidět stejně jako na začátku?

Začněte trénovat, rozšíříte si tím svůj psací svět.

NEDEJTE STRACHU ŠANCI

Tvůrčí blok někdy neznamená, že nemáte nápad anebo že jste hrozní spisovatelé. Znamená to většinou pouze to, že se bojíte svůj nápad ukázat.

Já například jsem měla strach, že mě bude mé okolí odsuzovat. Že lidé nerozdělí realitu od fikce. Že budou v každé postavě hledat konkrétního člověka a v každé scéně moje přiznání. U imaginárního světa se přidala další obava. Budou mě mít za podivínku, když moje postavy neexistují a jejich svět má vlastní jazyk?

Takový strach umí vypadat rozumně. Nabízí nám zdánlivě bezpečné řešení. Nepsat. Jenže **bezpečí získané tím, že nic nevytvoříme, má vysokou cenu.**

Existuje mnoho autorů, kteří vydali knihy s náměty, které někomu mohou připadat směšné, příliš temné, romantické, zvláštní nebo přehnané. Terč k posměchu se dá udělat téměř z čehokoliv. Kdyby souhlas všech lidí byl podmínkou tvorby, nevznikla by většina knih.

Co nejhoršího se vlastně může stát? A co nejlepšího se nám díky odvaze může v životě odehrát?

První otázku si pokládáme běžně. Druhou často vynecháme, jako by dobrý výsledek nebyl stejně reálnou možností. Přitom právě ta druhá otázka dokáže porazit ten strach, který máme v sobě zakořeněný. Ať už vás trápí odsouzení, že nejste dobrými spisovateli, nebo máte strach, že se někdo může poznat, případně se bojíte názorů,... vyprdněte se na to. Je to váš život. V čem jsou ostatní tak skvělí, že si jimi chcete nechat určovat, co můžete a nemůžete dělat?

Jinak u mě těch tvůrčích bloků bylo více. Například když jsem špatně uložila kapitolu, kterou jsem nenávratně ztratila. Byla to pouze obyčejná technická chyba, která ve mě vytvořila blok trvající několik let. Věděla jsem, že tak dobře už tu kapitolu nenapišu a nemohla jsem si vybavit všechny detaily. Sužovalo mě to. Byla jsem naštvaná a frustrovaná natolik, že jsem po pár dnech smazala celý soubor. Nekecám. Celý příběh jsem zkratkovitě smazala. I takhle může vypadat reakce na ztrátu něčeho, co mi v tu chvíli připadalo neopakovatelné. Dnes paranoidně všechno ukládám stokrát a vytvářím kopie pro kopie. Není to nejlepší řešení, ale funguje to. Můj tvůrčí proces nepotřebuje další zbytečný důvod k panice.

Takže pokud bych tady mohla něco ze své praxe doporučit. Ukládejte poctivě a nespolehejte se na automatické ukládání. A taky je dobré před velkou revizí mít uloženou i původní verzi. Možná se k ní už nevrátíte, ale budete škrtat svobodněji. A pokud se text přesto někdy ztratí? První přepis pravděpodobně nebude stejný. To ale neznamená, že musí být horší. Nepokoušejte se jako já lovit každé slovo. Postavte znovu nosnou konstrukci příběhu a ona vás vytáhne zase nahoru. Dnes vím, že ztracená kapitola a ztracený příběh nejsou totéž. Nejednejte zkratkovitě.

AI JAKO SPISOVATEL

Co vlastně znamená psát s umělou inteligencí? Je AI i kontrola gramatiky ve Wordu? Hranice co je a není AI není tak jednoduchá, jak někdy vypadá.

Běžná kontrola pravopisu může pracovat se slovníkem a předem danými pravidly. Pokročilejší editory mohou používat strojové učení a některé dnešní funkce už patří k umělé inteligenci. Generativní AI je užší kategorie, která na základě zadání vytváří nový text, obraz nebo jiný obsah.

A tady se ptám: Co přesně nástroji předávám a co za mě dělá?

Moje hranice je jasná. Narazila jsem totiž na profily, které se netají tím, že si nechají příběh vymyslet AI. **To odsuzuji. Pokud zadám “vymysli mi příběh a napiš kapitolu” a výsledek převezmu, pro mě to není psaní. Je to kopírování práce, kterou místo autora odvedl robot.**

Jiná situace je, když příběh vymyslím, sepišu jeho synopsi a zeptám se, zda už někdo nezpracoval podobné téma. Stejně tak můžu ověřit pravopis, pravidla pro uvozovky nebo hledat synonyma. Jestli synonymum najdu ve slovníku, na Googlu nebo pomocí AI je celkem jedno. Výsledek je totiž stejný. Pořád je na mě jako na autorovi, že si ze synonym vyberu a musím sama za sebe rozhodnout, které slovo patří do mé věty.

Čemu teda dávám zelenou?

Technické pomoci. Pravopis, interpunkce, typografie, hledání synonym, kontrola srozumitelnosti konkrétní věty, organizace vlastních poznámek

Co jsem zkusila a nevím, zda jsem toho fanoušek?

Hodnocení tempa, postav nebo logiky mého textu. Přijde mi, že někdy sice může odhalit problém, ale také může doporučit změny k odstranění něčeho, co tvoří váš rukopis originální.

A co odsuzuji a má to u mě červenou?

Náhrada tvorby. Vymýšlení základního příběhu, psaní scén a kapitol, tvorba emocí a hlasu místo toho, aby to dělal autor.

Názory AI mohou být plodné, ale také záludné. Umí odpovědět sebejistě i ve chvíli, kdy se mýlí. Viděla jsem například doporučení AI jít umýt auto do myčky pěšky, protože je to ve špičce rychlejší, než tam jet autem. Ačkoliv doporučení znělo hezky, praktický smysl jí unikl.

AI navíc často není dost kritická, nebo je kritická podle obecného vzorce. Proto každou připomínku berte jako podnět k vlastnímu rozhodnutí, ne jako rozsudek.

Sami si upřímně odpovězte: Mám nápad já, nebo čekám, až ho AI dodá? Pomáhá mi odpověď něco pochopit nebo mi dává hotový text k převzetí? Dokážu výsledek posoudit a odmítnout? Zůstane po této AI radě ve výsledku můj způsob uvažování a vyjadřování? Rozvíjím tím své psaní, nebo ho obcházím?

ZÁVĚREM

Pišťe srdcem. Neobcházejte psaní jen proto, že jsou na to dostupné nástroje. Vymýšlejte světy ve vlastní hlavě, rozvíjejte svou představivost a dovolte si k dobrému textu dojít postupně. Úspěch napoprvé není samozřejmost.

Ať už jste pro AI, nebo proti ní, není nutné šířit nenávist. Pokud si někdo zkrátil cestu způsobem, který vám vadí, nemusíte jeho tvorbu číst. Pokud ze sebe někdo sepsal všechno a dal do svého rukopisu pot i slzy, můžete a měli byste ho podpořit. Obojí lze udělat bez nenávistných komentářů.

Obecně se dá říct, že psaní a čtení mají společné to, co se odehrává uvnitř člověka. Při sbírání inspirace si píšou klíčová slova a vnímám emoce. Co se mnou daná situace dělá? Co by měla vyvolat ve čtenáři? Když autor sáhne automaticky po nejzřejmější emoci, scéna bývá předvídatelná. Zajímavější je rozpor.

Taky je důležité vědět, že ačkoliv je lepší emoce prožít, neznamená to, že je nesmíme nikdy při psaní pojmenovat. Jen bychom měli vědět, kdy necháváme čtenáře pozorovat a kdy mu dáváme přímý přístup do nitra postavy.

Originalita neznamená najít téma, kterého se ještě nikdo v dějinách nedotkl. Lide se budou stále zamilovávat, lhát, odcházet, vracet, závidět, odpouštět i dělat špatná rozhodnutí z dobrých důvodů. Originální může být úhel pohledu, vztah mezi postavami, detail, který si zvolíte a otázka, kterou příběhem kladete.

Není třeba dokazovat, že máte právo psát. Je ale potřeba přijmout odpovědnost za to, co zveřejníte. Chraňte soukromí, ověřujte si fakta a nepřivlastňujte si cizí práci. Pokora a sebeumlčení nejsou totéž.

Nechtějte po první knize, aby potvrdila celou vaši hodnotu. První dokončený rukopis vás může naučit víc než si myslíte. Třeba i to, že další verze může být lepší.

Pišťe to, co by bez vás nevzniklo. Čtěte. Inspirujte se. Pozorujte své okolí. Všimněte si detailů a skládejte je dohromady. Ne proto, abyste něčí život přepsali, ale abyste z porozumění vytvořili něco nového. Pište si klíčová slova. Vnímejte emoce. Nechte příběh chvíli růst v hlavě, ale pak ho dejte na stránku. **Ukládejte - důkladně.** Možná se vašemu světu někdo zasměje. Možná bude někdo v postavách hledat vás nebo sebe. Možná první rukopis nebude úspěšný. To všechno se může stát. **Stejně tak se ale může stát, že vytvoříte příběh, který někomu zůstane v hlavě ještě dlouho po dočtení. Že najdete své čtenáře, kteří budou vaši tvorbu mít rádi. Já už těch pár svých zlatíček mám. A je to neskutečný pocit, za který jsem nesmírně vděčná!**

Proto vám z celého srdce přeji tolik inspirace, kolik jen unesete a hlavně se nevzdávejte a pište!